

DATED
NEWS
DELIVER BY
SATURDAY
JUNE 22

JAUNO

LAIKS

WEEKLY NEWS
PERIODICAL
POSTAGE PAID
AT METUCHEN, NJ
AND ADDITIONAL
MAILING OFFICE
(USPS 301-500)

Published weekly by: Latvian Newspaper "Laiks", Inc., 596 Middlesex Ave., Metuchen, NJ 08840
POSTMASTER: Send address change to: "Laiks", 596 Middlesex Ave., Metuchen, NJ 08840
Phone: 732-549-0445; Fax: 732-549-0466; E-mail: LaiksDSR@aol.com

Volume LXIII Nr. 3 (50)

2013. gada 22. jūnijs – 5. jūlijs

PRIECĪGUS LĪGO SVĒTKUS!

Dainis
Mjartāns

*Rūtoj bite, rūtoj saule,
Pa lēlū teirumeņu:
Bite, zīdu laseidama,
Saule sinu kaltādama.
Saule sinu izkaļtēja,
Bite zīdu naizlasēja.*

Ugunskurs parasti ir centrālais punkts, ap ko risinās mūsu saulgriežu svinības. Senči skaistus, lielus ugunskurus kurinājuši pakalni galos, lai gaisma redzama no tālienes. Vesels rituāls ir mucas sagatavošana un pacelšana, ko labi atceras bijušie minsterieši no Jāņu svinībām Gotlandē, Anabergā un vācu zemnieku pļavās Minsteres pievartē. Mūsdienās piemirsts, bet ne mazāk svarīgs rituāls Jāņu naktī saistīts ar ūdeni. Saulgriežos tas iegūst maģisku spēku. Tādēļ šajā naktī jāiet peldēties.

Tuvojas vasaras saulgrieži. Ugunskuri tiks kurti Latgalē un Vidzemē, Kolkas ragā un tālākajos Ilūkstes ciemos. Jāņu vakarā kopā pulcēsies latvieši Īrijā, Vācijā, Zviedrijā, Amerikā, Austrālijā. Latvijas televīzija kā katru gadu rādīs filmu „Limuzīns Jāņu nakts krāsā”. Jāņi parasti ir laiks, ko gadu no gada ārkārtīgi gribas piedzīvot un izbaudīt skaisti, kopā ar draugiem un ģimenes locekļiem. Vienalga kur šo rindu lasītājs atrastos, es atgādināšu dažu labu Jāņu rituālu. Lieki teikt, ka mūsu senči priekšdarbus saulgriežu svinībām (ko patiesībā svinējuši 21. vai 22. datumā) sākuši jau vairākas dienas iepriekš. Latviešiem dienu pirms Jāņiem atzīmēta Zāļu diena, kad saskaņā ar nostāstiem visām zālēm piemītis maģisks spēks.

Zāļu dienā plūkto zāļu vērtība tika saistīta ar saulgriežiem, kad saule, uzkāpusi zenītā visaugstāk, sāka atkal slidēt zemāk. Līdz ar to ziedi bija padoti vitumam, bet tēju un zāļu ievākšanai bija jānotiek, iekams iestājās vītuma laiks.

Daži ieteikumi tiem kas vēlas saglabāt un atdzīvīt tradīcijas. Izmēģiniet pagatavot paši savu Jāņu sieru. Uzpiniet sev un saviem tuvākajiem vainagu. Par īstajām jāņuzālēm tiek uzskatīts āboliņš, paparde, vibotne, balderjānis, dievredzīte, nārbulis. Mājas un pagalma izdaiļošana ar meijām, siera siešana un alus darišana joprojām tiek piekopta daudzās Latvijas lauku sētās. Aiz mājas sijām jāsprauž papardes, bet apkārt mājai un uz durvīm stipriniet pilādžus, lai jaunums netiktu iekšā.

Iemācieties Jāņu dziesmas un nodrošiniet līgotājus ar vairāku Jāņu dziesmu vārdiem. Neaizmirstiet, ka Jāņu naktī nedrīkst nogulēt! Palielot nomoda visu nakti, iegūsi labu veselību un modrību nākamam gadam. Puiši un meitas par negulēšanu var sagaidīt labu dzīves draugu un laimi mīlestībā. Visiz-

Foto: I. Zviedris

*Jāņu rītu meitas gāja, ligo, ligo,
Rasiņā mazgāties, ligo.*

*Lai ziedēja vaigu gali, ligo, ligo,
Kā sārtais āboliņš, ligo.*

platītākais ticējums - ja guļ, Jāņu naktī, tad guļ visu gadu.

Mans novēlējums Jauno Laiku lasītājiem jauki sagaidīt un pavadīt Jāņus, negulēt Jāņu naktī, piebrist pilnas kurpes rāsas, kā arī atrast papardes ziedu un nobaudīt visgardāko alu un Jāņu sieru! Bet pats galvenais - veidojiet šo dienu savādāku nekā iknedēļas dārza svētkus vai citas ierastās svinības.

Vineta Porīņa

Latviešu valoda un latviskā dzīvesziņa izglītībā

Pēdējos piecos gados valodas situācija Latvijā pakāpeniski ir pasliktinājusies: divvalodība - jo īpaši lielākajās pilsētās - sāk pieņemt spēkā, kaut arī valsts valodas apguvei un sabiedrības integrācijas veicināšanai tiek tērēti apjomīgi līdzekļi. Redzams arī, ka gados jaunu „svinētāju” skaits pie Uzvaras pieminekļa Rīgā 9. maijā ar katru gadu palielinās. Tās ir nepārprotamas pazīmes, ka valodas un integrācijas situācija ir nonākusi strupceļā. Efektīvākais veids, kā no tā izklūt, ir - veicot nozīmīgas pārmaiņas izglītībā. Kad 2011. gadā Kultūras ministrijā izstrādājām Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes un programmu, viena no idejām, kas guva plašāku atsaucību sabiedrībā, bija veicināt pāreju uz latviešu valodu cittauniešu bērnu darbos, kur šobrīd darbs notiek krievu valodā, ar mērķi, lai cittauniešu bērni jau no mazotnes uzaugtu latviešu valodas vidē, justos tajā labi un iemīlētu

latviskās vērtības, kas mūsu valsti atšķir no citām valstīm. Kā zināms, viens no izglītības uzdevumiem ir sniegt ne tikai prasmes, bet arī audzināt valstij lojālus cilvēkus un sekmēt vienotas sabiedrības izveidi. Izglītības iestādēs bērniem ir ne tikai jāpalīdz apgūt latviešu valodu, bet arī jāveicina vienotas un saliedētas Latvijas sabiedrības izveide.

2012. gada martā pirmsskolas izglītībai tika veltīta Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēde. Šajā sēdē pārrunājām neapmierinošo situāciju, kad latviešu valodu cittauniešu bērniem māca tikai pārdesmit minūtes nedēļā. Sēdē klātesošos aicināju izprast, ka latviešu valoda visās pirmsskolas izglītības iestādēs kā valoda, kurā notiek mācību process, nepieciešama, lai beidzot veidotos saliedēta un vienota Latvijas sabiedrība. Par to arī diskutējām starptautiskajā konferencē „Izglītība, kas vieno”, kas notika Rīgā 2012. gada rudenī.

(Turpinājums 2. lpp.)

Tu esi mācīties
Minsteres Latviešu Ģimnāzijā
Sabiedrisko zinātņu institūtā
Eiropas vasaras skolā

Tevi gaida
**LIELĀ
MINSTERIEŠU
TIKŠANĀS**

2013. gada 1. jūlijā, plkst. 19
restorānā Key to Riga
Doma laukumā 8A

Tuvāka informācija
brivalatvija@inbox.lv

Viedoklis

(Turpināts no 1. lpp.)

Latviešu valoda un latviskā dzīvesziņa izglītībā

Ir vairāki argumenti, kāpēc tieši pirmsskolas izglītības posmā būtu jāsāk bērniem mācīties kopā un tieši latviešu valodā. Pirmkārt, pirmsskolā bērni galvenokārt rotaļājas, kas atrisina daudzas saziņas problēmas. Bērniem uzaugot kopā kopš mazotnes, rodas līdzīga vērtību izpratne, kas bieži vien, lai savstarpēji saprastos, ir ne mazāk svarīga par labu valodas prasmi.

Latvijas pedagogi darbam daudzveidīgā vidē ir sagatavoti izcili – gan Latvijas, gan dažādu ES, Norvēģijas un NVO fondu atbalsts Latvijai šo gadu laikā ir bijis iespaidīgs. Nav mazsvarīgi, ka MK noteikumi nosaka to, ka pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogam jābūt augstākajai valodas prasmes pakāpei, resp., lai iegūtu darbu izglītības iestādē Latvijā, latviešu valoda jāprot brīvi. Tātad latviešu valodas prasmes pakāpe nevar būt šķērslis pedagogam, lai spētu ar bērniem strādātu galvenokārt latviski.

Reizēm izskan jautājums – ja pirmsskolas rotaļas un nodarbinātības notiks galvenokārt latviski, kas notiks ar cittautiešu bērnu dzimto valodu un viņu intelektuālo attīstību?

Uz šo jautājumu var atbildēt emigrācijā uzaugušie latvieši, kas ikdienā savu izglītību iegūva mītnes zemes valodā, un profesionālajā dzīvē sasniedza virsotnes, kur akadēmiskais sniegums ir visaugstākais. Protams, jebkurai cilvēkam viskomfortablāk ir sazināties savā dzimtajā valodā vienmēr un visur, bet valsts un arī pilsoņa pienākums ir ne tikai domāt par individuālo komfortu, bet arī par valsts drošību, saliedētību un sabiedrības nākotnes izredzēm. Pirmsskolas izglītības iestādēs, kā tas ir līdz šim, dzimtās valodas un kultūras nodarbinātība pēc vecāku pieprasījuma tiks piedāvāta arī turpmāk. Tātad tiks saglabāta arī etniskās un kultūras identitātes ievirze tajās bērnudārza grupiņās, kur bērni nāk no poļu, krievu, igauņu, lietuviešu un citām ģimenēm. Ar bērnudārza valodas problēmas atrisināšanu tiktu novērsta arī absurda situācija, kad valstī nesen iebrāukušie cilvēki, kuriem piedāvā viņu bērniem izvēlēties bērnudārzu, visbiežāk izvēlas bērnudārzu, kurā saziņa notiek krievu valodā. Ar šīs problēmas atrisināšanu tiktu novērsta arī situācija, kad daudzas latviešu ģimenes valsts finansēto bērnudārzu vietu trūkuma dēļ ir spiesti sūtīt savu bērnu pašvaldības bērnudārzā, kurā dominē krievu valoda. Tādējādi notiek sabiedrības nevēlamā reversā „integrācija” uz krievu valodas pamata, lai arī valsts oficiālajos dokumentos ir runa tikai par integrāciju uz latviešu valodas pamata.

Ko darītu pedagogi, kuri latviešu valodu nepārzina darba vajadzībām atbilstošā līmenī? Viena no iespējām pedagogiem, kuri nespēj strādāt latviski, ir pārkvalifikācija par pedagogu

Foto: F64

Vineta Poriņa, Dr. philol., Saeimas deputāte (NA), Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdes biedre

palīgiem, kas noteikti būs nepieciešami. Šai procesā liela loma ir pašvaldību izglītības darba vadītājiem. Viņi koordinētu pirmsskolas izglītības iestāžu vadītāju darbu, kuri izvērtētu savu izglītības iestāžu pedagogu kapacitāti un latviešu valodas prasmi. Nepieciešamības gadījumā pedagogi ir jāaizstāj ar spējīgākiem amata pretendentiem.

tiem u. c. nozaru pārstāvjiem. Kopš 2013. gada pavasara manā vadībā strādā darba grupa ar augsti kvalificētiem Latvijas augstskolu u. c. speciālistiem pirmsskolas izglītības jautājumos. 2013. gada maijā Saeimā iesniedzām Izglītības likuma 9. panta grozījumus, kas paredz to, ka citā valodā izglītību var iegūt tikai privātās izglītības iestādēs, izņemot

putātu balsu. NA priekšlikumu atbalstīja *Vienotība*, izņemot deputātu Lāčplēsi, atsevišķi ZZS deputāti, Olšteina grupas deputāti. Pret bija Reformu partija, *Saskaņas centrs* un daudzi ZZS deputāti. Tā kā RP frakcijas vadība pauda domu, ka 2014. gads ir par agru, lai sāku šādu pāreju pirmsskolas izglītības iestādēs, sniedzam Saeimā iepriekšminētos Izglītības likuma grozījumus vēlreiz, tikai ar pāreju no 2015. gada. *Vienotība* šobrīd atbalsta grozījumus, tomēr ir izskanējusi doma, ka *Vienotības* pārstāvji no idejas par bilingvālajiem bērnudārziem (tāpat kā skolām) neatkāpsies. Tas situāciju sarežģī, jo, kā zināms, skolas ar t. s. bilingvālajām mācībām šobrīd reāli ir krievu valodas skolas. Vai tāda būs arī nākotne pirmsskolas izglītības iestādēs, ja *Vienotība* ir gatava tikai uz šādu kompromisu?

Ir jāatceras, ka mazākumtautību bērnudārzi un skolas Latvijā tika veidotas kā pretimnākšanas solis mazākumtautībām. Tas ir pārejas posms no padomju perioda izglītības uz eiropiešu izglītību valsts valodā, nevis gala rezultāts. Arvien vairāk jūtams, ka sabiedrība, domājot par Latvijas izglītību, šīs lietas labi izprot. Uzskatu, ka ir jāturpina sabiedrības informēšana par plānoto ieceri un par labajiem piemēriem Latvijā un citur pasaulē: kā cittautiešu bērns iejuties bērnudārzā, kurā nodarbinātība notiek otrā valodā, un kā pedagogi veiksmīgi spēj veikt daudzveidības vadību savā ikdienas darbā. Pašvaldības var dot lielu ieguldījumu pirmsskolas izglītī-

Vineta Poriņa: "Nacionālās apvienības ideja par latviešu valodu izglītības iestādēs, par izglītību, kas ir sabiedrību vienojoša, nevis sadaloša, ir sadzirdēta sabiedrībā kopumā. Liela daļa sabiedrības vēlas Latvijas izglītības iestāžu reintegrāciju Eiropā, nevis, lai Latvija ar mazākumtautību, bet faktiski joprojām ar krievvalodīgajām skolām un bērnudārziem būtu kā Krievijas pagarinājums Eiropas Savienībā."

Daudz ir padarīts šī jautājuma virzībā. Šobrīd pirmsskolas izglītības valoda un kopā mācīšanās principi ir plaši diskutēta tēma. Situācija pirmsskolas izglītībā ir apzināta, notikušas sarunas ar augstskolu pirmsskolas pedagogu sagatavotājiem, pirmsskolas pedagogiem, pašvaldību izglītības darba vadītājiem, Izglītības un zinātnes ministrijas speciālis-

mot pirmsskolas izglītības iestādēs, kas saņem finansējumu no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem; 2) valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus, izņemot pirmsskolas izglītības iestādes. Saeima šos grozījumus neatbalstīja: pietrūka četru de-

bas iestāžu pārejā uz latviešu valodu. Tieši tām ir jāstrādā ar vecākiem, jo, kā zināms, ja būs pozitīva vecāku un visas ģimenes attieksme, bērns veiksmīgāk iejutīsies latviskā vidē pirmsskolas izglītības iestādē.

Nacionālās apvienības ideja par latviešu valodu izglītības iestādēs, par izglītību, kas ir sabiedrību vienojoša, nevis sadaloša, ir sadzirdēta sabiedrībā kopumā. Liela daļa sabiedrības vēlas Latvijas izglītības iestāžu reintegrāciju Eiropā, nevis, lai Latvija ar mazākumtautību, bet faktiski joprojām ar krievvalodīgajām skolām un bērnudārziem būtu kā Krievijas pagarinājums Eiropas Savienībā.

Otrs būtiskais jautājums vispārējā izglītībā ir latviskā dzīvesziņas ieviešana skolās atsevišķā mācību priekšmeta „Dzīvesziņa” formā, pie kura strādāju ilgāku laiku, sadarbojoties ar ekspertiem no pedagogu nevalstiskajām organizācijām, pašvaldībām u. c. Mācību priekšmeta „Dzīvesziņa” mērķis ir indivīda pasaules uzskata veidošana, lai audzinātu sociāli, garīgi un fiziski veselu indivīdu, sniegt zināšanas, prasmes par cilvēka garīgo, fizisko un sociālo veselību, kas nepieciešama pilnvērtīgam mūžam. Kā viena no priekšmeta sastāvdaļām ir domāta veselības mācība plašākajā izpratnē, ietverot ne tikai fizisko veselību, bet arī garīgo un sociālo veselību.

„Dzīvesziņas” mācību priekšmeta uzdevumi ir sekmēt skolēna izpratni par atbildīgas dzīves veidošanu, cieņpilnu attieksmi pret sevi, cieņpilnām attiecībām ar savu ģimeni, savu valsti un tautu. Priekšmets nostiprinātu ģimenes vērtības izpratni mūsdienu mainīgajā pasaulē. Ģimene tiktu uzlūkota kā pamats harmoniskas personības attīstībai. Priekšmeta „Dzīvesziņa” pamatā, sākot jau no 1. klases, ir vairāku mācību priekšmetu integrēts saturs. Katram skolēna vecumposmam priekšmeta saturā likts uzsvars uz vienu vai otru jautājumu: vienā vecumposmā, piemēram, uzsvars uz fizisko veselību, citā – uzsvars uz sociālo veselību u. tml. Līdztekus veselības mācībai, priekšmeta saturā integrēts arī ģimenes mācības, ētikas, kristīgās mācības, tradicionālās kultūras, sociālo zinību u. c. priekšmetu saturs. Šobrīd sākuma stadijā ir pilotprogramma Rīgas skolās sadarbībā ar Latvijas Pedagogu domi. Pilotprogrammā tiek plānots izstrādāt arī rokasgrāmatu skolām, vecākiem un skolotājiem. Mācību priekšmeta ieviešana skolās ir valstiski aktuāla: pirmkārt, uzsvars tajā ir likts uz ģimeni, kas Latvijā palīdzēs veidot tik nepieciešamo tautas ataudzi; otrkārt, pamatvērtības un latviskā dzīvesziņa ir sabiedrību vienojošs aspekts un tautas izdzīvošanas un attīstības formulas, kuras, ja gribam pastāvēt un attīstīties kā etnoss, modernajā pasaulē jāpārzina un jāatceras vienmēr.

Latvijā un pasaulē

Piedzīvot latvietību

Kārlis Lenšs,
ALJA priekšsēdis

Esiet sveicināti, *Jauno Laika* lasītāji!

Tuvojas Jāņu vakars un arī ilgi gaidītie Dziesmu svētki Latvijā. Pirms mēneša man bija prieks piedalīties 62. Amerikas Latviešu apvienības (ALA) kongresā brīnišķīgajā Sietlas pilsētā.

2009. gadā ALJA rikoja valdes sēdi un balli Sietlas latviešu centrā, un tad pirmo reizi satikos ar vietējiem jauniešiem un sabiedrības vadītājiem. Sietlieši ir tik ļoti draudzīgi, sirsnīgi un tiešām latviski ļaudis. Toreiz no ALJA valdes sēdes izveidojās ne tikai vairākas jaunas draudzības

starp Rietumu un Austrumu krastu latviešu jauniešiem un arī vismaz viena laulība! ALJA vārdā vēlos pateikties Sietlas kongresa rīcības komitejai par to viesmīlību, ko piedzīvojām pirms dažiem gadiem!

Esmu ļoti pateicīgs par visu piedzīvoto, ko Amerikas latviešu sabiedrība līdz šim man ir devusi. Ja Tev, lasītāj, ir līdzīga izjūta iestājies Amerikas Latviešu jaunatnes apvienībā! ALJA svarīga ne tikai tiem, kas tagad ir jauni, bet visai Amerikas latviešu sabiedrības nākotnei. ALJA palīdz **pulcināt** latviešus. ALJA cenšas **pārstāvēt** savus biedrus un viņu intereses kultūrā, sabiedrībā un arī politiskajā dzīvē. ALJA uzdevums ir **uzturēt** latviešu valodu un kultūru un ASV. Ja Tu mīli mūsu valodu, kultūru un arī tradīcijas, tad palīdzi mums izplatīt šo mīlestību jauniešu vidū! Kļūsti par ALJA

atbalstītāju! Biedru un arī biedru veicinātāju pieteikšanās lapu var atrast ALJA mājaslapā: www.alja.org. ALJA ir interese uzturēt to, kas mūs vieno, to, kas mūs satur kopā, un to, kas palīdzēs nodrošināt sabiedrības nākotni. Skatīsimies ne tikai pagātnē, lai atrisinātu mūsu jautājumus. Aicināsim jauniebraucējus piedalīties latviešu sabiedriskajā dzīvē. Modernizēsim mūsu domāšanu! Pajautāsim cits citam nevis, kas mēs bijām, bet kas mēs būsim, ko gribam nodrošināt nākotnē un ko mēs varam paveikt šodien, tagad.

Lai nodrošinātu mūsu latviešu sabiedrības nākotni, Amerikas latviešu sabiedrībai ir jāprogresa. Nestrīdēsimies vairs par niekiem! Virzīsimies uz priekšu, lai pat mūsu pēcnācējiem būtu iespēja dzīvot latvietībā, ko mēs visi tik ļoti mīlam.

Uz redzēšanos Rīgā!

"Sveika, Latvija!" ceļotāji *Laika* redakcijā

Nule ieradušies Latvijā, jaunie ceļotāji no ALAs atbalstītās grupas „Sveika, Latvija!” kopā a savu Latvijas vadītāju Anitu Ozolu un vadītājiem no Amerikas Paulu Berkoldu, Aleksi Dankeru, Mairu

Galiņu, kā arī Zintu Līdumu no Austrālijas pirmdienas, 17. jūnija rītā, priecīgi un moži sabira Rīgas redakcijā. Rītēja sarunas par *Laiku*, tā vēsturi un šodien. Bērni aplūkoja pašu pirmo *Laika* nr.

no 1949. gada novembra un arī pašu jaunāko, kuru pastnieks nupat bija atnesis. Visi draudzīgi aplaudēja ziņai, ka nākamgad mūsu avīzei apritēs 65. gads-kārta.

Čikāgas gaidu un skautu nometne

1. un 2. jūniju Čikāgas gaidu un skautu vienības pavadīja vasaras nogales nometnē „Svilpo”. Starp lietus gāzēm nometnotāji iepazinās ar vietējām putnu sugām un

pārgājienā centās mežā tās saskatīt, mācījās par nometnes iekārtu, dziedāja un spēlēja dažādas sadarbības spēles. Līdz vakaram lietus pierima un varējām baudīt ugunskuru un

pat drusku izžūt.

Gaidām nākamvasaras nogales nometni, bet it īpaši 11. Lielo nometni “Mantojums” 2014. gada augustā!

vad. Daina Cera

alja
SIRDS LĪKSMO & CŪKU BĒRES

ADAM ZAHL & DJ MISS TT

8.5.15.

\$40 visai nogalei
\$30 tikai SirdslīkSMo ballei / \$20 tikai Cūku Bērēm

ILSAS KATRINAS SNYDER panākumi izglītībā

Ilsa Katrina Snyder, Jāzēpa un Ineses Snyder meita, Annas R. Puzuks mazmeita, *Mechanicsburg, PA* ar izcilību beigusi *Schreyer Honors College un Paterno Fellow of The Pennsylvania State University* ar bakalaura gradu starptautiskajā politikā, spāņu valodā un biznesā.

Ilsa ir ieguvusi divu valstu studiju pieredzi Spānijā un Latvijā. Viņas bakalaura darbs 2013. gadā saņēma otro vietu bakalaura pētniecības konkursā un informācijas lietotprasmes balvu, viņa bija globālo studiju darbu konkursa finaliste.

Ilsa arī pārstāvēja Liberālās mākslas politikas zinātnes fakultāti kā 2013. gada studentu maršals. Viņa plāno iegūt arī gradu biznesa vadībā.

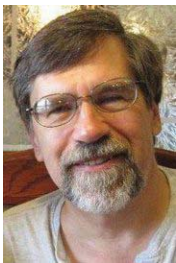
Sveicam KRISTAPU ZARIŅU junioru!

Kristaps Zariņa beidzis Vašingtona Universitāti Sentluisā ar bakalaura gradu biomedicīnas inženierijā (*Biomedical Engineering*). Turpmāk viņš strādās *Harvard Stem Cell Institute* pētniecības laboratorijā.

Ekonomika

Vispirms jānostiprina pamati

Jānis Kramēns

Šā gada 5. jūnijā pienāca ziņa, ka Eiropas Komisija (EK) un Eiropas Centrālā banka (ECB) izvērtējušas Latvijas iesniegumu iestāties eirozonā un ka iestāšanās kritēriji ir izpildīti. Galīgais lēmums par Latvijas uzņemšanu eirozonā gaidāms 9. jūlijā.

Lai gan ES ir gatava uzņemt Latviju savā eiro klubā, tai ir bažas par faktu, ka paši latvieši neatbalsta pāreju uz eiro. Eiropas prese apraksta kritēriju izpildi ar glaimojošiem vārdiem, bet izsaka neizpratni, ka tikai 39% iedzīvotāju atbalsta eiro ieviešanu. Lai nomierinātu Eiropas valstsvīru sirdis, Ministru prezidents Valdis Dombrovskis un finanšu ministrs Andris Vilks skrien pa Eiropu, centīgi skaidrojot eiro valstu pārstāvjiem, ka viņiem jābūt pacietīgiem, jo ar laiku latvieši sāks mīlēt eiro.

Bet kāpēc latvieši to tomēr nemīl? Latvieši citīgi seko ziņām un nevar nezināt par saimnieciskām krīzēm Grieķijā, Īrijā, Spānijā, Portugālē un tagad Kiprā, kā arī par nopietnām saimnieciskām grūtībām Itālijā un Francijā. Visas šīs valstis ir eiro

dalībvalstis. Vai problēma ir eiro? Vai eiro izraisīja krīzi šajās valstīs? Atbilde ir „jā” un „nē”. Vairāk, ka šīs valstis ir piesietas pie eiro pasliktinājis vai padziļinājis krīzi? Droši vien, ka jā.

Ir svarīgi saprast, ka vienmēr būs tautsaimnieciskās krīzes. Valstis no tām nevar izvairīties. Ne Ķīna, ne ASV vai Vācija. Atkarībā no apstākļiem, krīzes var būt nopietnākas vai vieglāk pārvaramas. Atsevišķos gadījumos valstis var pazemināt vai paaugstināt nodokļus, samazināt naudas daudzumu apgrozībā, devalvēt valūtu, lai izlīdzinātu tirdzniecības nevienlīdzību utt. Saskaņojot sadarbību starp valdību un valsts banku, var daudz ko panākt saimnieciskās krīzes laikā.

Bet kas notiek, ja valstij vairs nav savas valūtas? Ko tad tā var darīt saimnieciskās krīzes gadījumā? Īsi atbildot jāsaka – valsts rīcības spēja tiek ierobežota. Ja rodas apstākļi, kuņģi pieprasa devalvēt valūtu, tas vairs nav iespējams. Piemēram, eiro dalībvalsts Grieķija nesen nonāca tādā saimnieciskā krīzē, par kuru daudzi tautsaimnieki ir pārliecināti teikuši, ka valūtas devalvācija būtu palīdzējusi atrisināt grūtības un uzlabot ekonomiku. Diemžēl Grieķijai vairs nav savas valūtas *drachmas*. Līdz ar to Grieķija nevar ne devalvēt valūtu, ne arī izlaist apgrozībā vairāk banknošu, ja būtu vajadzība. Kāds tad ir šīs valsts liktenis? Lemšana par

Grieķijas saimniecisko kursu vairs nav tautas rokās, bet tā saucamās *troikas* – Starptautiskā Valūtas Fonda (SVF vai angliki *International Monetary Fund-IMF*), Eiropas Centrālās Bankas (ECB) un Eiropas Savienības rokās. Tā kā Grieķija nevar devalvēt valūtu – eiro – tad tā ir spiesta aizņemties naudu no SVF, naudu, ko grieķi droši vien nespēs atmaksāt, bet parāda slodze gadiem ilgi izraisīs milzīgas problēmas valstij. Vairāki tautsaimnieki uzskata, ka, tā saucamās zāles, ko šī *troika* lika Grieķijai lietot, mēģinot mazināt krīzi, ir daudz sliktāks variants nekā otrā iespēja – izstāties no eirozonas un devalvēt valūtu.

Kādi ir apstākļi valstī, kuņa gāja pa citu saimniecisko ceļu? Aplūkosim Islandi. Šai mazajai valstij bija jācinās ar milzīgu krīzi gandrīz tai pašā laikā kā Grieķijai. Tā kā Islandei ir sava valsts valūta, *krónur*, tā nolēma to devalvēt. Kā veicas Islandei šodien? Islande nav galīgi atveseļojusies no krīzes un priekšā stāv daudz problēmu, taču bezdarbnieku koeficients ir 5% (Grieķijā 27%, 58% no jauniešiem 15-24 gadu vecumā ir bezdarbnieki!), budžets līdzsvarots, tautsaimniecība aug un iedzīvotāju skaits ir lielāks nekā bija 2010. gadā (eiro valstis Grieķija, Spānija, Portugāle u.c. piedzīvo lielu emigrāciju, īpaši sāpīgi ir tas, ka aizbrauc jauni un izglītoti cilvēki. 2012.g. no Latvijas aizbrauca 20 000).

Islande arī ir ES dalībvalsts, bet tās tauta ir pret iestāšanos eiro klubā.

Stāvokli 17 valstu eiro klubā nesen komentēja pazīstamais ekonomists, Kolumbijas universitātes profesors un Nobela balvas laureāts Edmunds Felpss (*Edmund Phelps*), sacīdams, ka „pagaidām ir grūti pateikt, vai tā iznākums būs sekmīgs. Neviens nevar garantēt, ka (eiro) eksperiments neizgāzīsies. Krīze atsedza milzīgas problēmas eirozonas struktūrā.” Uz jautājumu par valstu piebiedrošanos eiro klubam šodien viņš atbildēja: „Man ir grūti ticēt, ka šādā situācijā atrodas valstis, kuņas tieši tagad vēlas pievienoties ES vai iestāties eirozonā. Tas ir tas pats, kā sacīt: „Paskaties, kāda skaita māja! Jā, pašlaik tā deg, bet mums vienai ir tā jānopērk.”

Kādas konkrētas problēmas eirozonā saskata E. Felpss? Piemēram, Igaunija jau vairākkārt ir sūdzējies, ka ES valstis ne-

ievēro valsts budžeta noteikumus un ka tiek pieņemti budžeti ar pārāk lieliem deficītiem. Ir bijis ierosinājums pieņemt likumu, ka visām dalībvalstīm jāiesniedz budžeti ES caurskatīšanai un apstiprināšanai. ES varētu noraidīt kādas valsts budžetu un likt tai to grozīt. Ir bijušas sūdzības, ka EC banka notur inflāciju par zemu un ka tas bremzē saimniecisko attīstību valstīs, kur jau ir liels bezdarbs. Pašreiz ES cieš no 12,2% bezdarba un tā, ka ECB negrasās mainīt savu inflācijas politiku.

Kāpēc Latvijas valdība tomēr vēlas ieviest eiro no 2014.g. 1. janvāra un ne vēlāk? Kas notiktu, ja Latvija pagaidītu gadu vai divus? Tas dotu iespēju ES pieņemt likumus, lai stiprinātu banku sistēmu, nostabilizētu finansiāli nestabilās valstis un ļautu Eiropas Parlamentam izlemt, kā rīkoties ar valstīm, kuņas pieņem budžetu ar nesamērīgiem deficītiem. Latvijas valdība vairākkārt teikusi, ka tā vēlētos piebiedroties eirozonai tad, kad eirozona būs stabila. „Es nevēlētos iestāties organizācijā, kas mani uzņemtu par biedru.” Tā sacīja pazīstamais filozofs Marks (*Julius „Groucho” Marx*, ne Kārlis). Vai Latvija nevēlētos iestāties organizācijā, kuņa ir nostiprinājusi pamatus un atrisinājusi problēmas savā struktūrā? Tad gan mēs varētu būt lepni biedri organizācijā, kuņa mūs aicina kļūt par tās biedru.

Jauna satikšanās vieta Ņujorkā

Broklīnā, *Park Slope* rajonā ir atvērts itāļu restorāns *MEZINI*, kura īpašnieki ir latvieši. Uzziņot par tādu jaunumu, nolēmām iegriezties un nobaudīt itāļu virtuvi. Šeit mūs sagaidīja restorāna saimniece **Agnese Mežiņa**. Patikami pārsteidza interesantais restorāna interjers, neparastā ēdienkarte, laipnā apkalpošana un dzērienu izvēle bārā. Bet vispatīkāmākais jau bija tikai priekšā! Itāļu šefpavārs pārsteidza gan ar ēdienu noformējumu, gan ar gardo maltīti! Aicināju Agnesi uz sarunu.

Agnese, pastāsti nedaudz par sevi! No kurienes nāc, ko darīji Latvijā?

Esmu dzimusi Rīgā, Purvciemā. Apzinīgi mācījos Rīgas 64. vidusskolā un vēlāk iestājos Latvijas Universitātes Ekonomikas fakultātē. Studējot sapratu, ka angļu valodas līmeni gan derētu paaugstināt un paralēli studijām Ekonomikas fakultātē uzsāku

studijas LU Svešvalodu fakultātes vakara nodaļā. No rīta studēju ekonomiku un vakarā svešvalodas - tāda bija mana ikdiena četru gadu garumā, kad beidzot, laimes pārņemta, saņēmu grūti nopelnītos divus bakalaura grādus!

Studējot divās fakultātēs, nebija iespējas strādāt, un, beidzot Universitāti, gribēju kaut kur aizbraukt, lai vienkārši iegūtu svaigus iespaidus un pilnveidotu savu angļu valodu. Atgriežoties, plānoju sākt darbu meklējumus, bet - kā aizbraucu, tā atpakaļ esmu bijusi tikai ciemos!

Pastāsti par savu dzīvi Amerikā!

Pavadot vasaru Amerikā un redzot Ņujorku, nemaz negribējās braukt prom. Tā nu braukšanu atliku uz vēlāku un vēlāku laiku, līdz sapratu, ka jūtos šeit kā mājās!

Darba gaitas sāku restorānā un uzreiz sapratu, ka man milzīgu prieku sagādā iespēja uzņemt un apkalpot cilvēkus un rūpēties, lai viņi būtu no sirds apmierināti un atgrieztos vēl!

Divpadsmit gadus esmu grozījusies restorānu vidē. Priecājos, ka uzreiz atklāju savu sirdslietu! Pēdējos četrus gadus vadīju restorānu *Giorgione* Manhatenā. Lieliska vieta, kur daudz ko iemācījos no īpašnieka, kuru šo-

brīd noteikti varu saukt par labu draugu - *Giorgio de Luca*.

Kā tev radās doma uzsākt savu biznesu un ko nozīmē restorāna nosaukums MEZINI?

Jau vairākus gadus vēlējos atvērt savu mazu vietniņu, kur beidzot piepildīt savus sen iecerētos sapņus... Tad nu ar tēta palīdzību, kurš pirms pāris gadiem pārbrauca dzīvot uz šejieni, mēs ar kopīgiem spēkiem atvērām *MEZINI*, kas īstenībā nozīmē *MEŽINI*!

Restorānā ir ļoti laba un plaša itāļu vīnu karte, arī pati ēdienkarte ir izsmalcinātās itāļu virtuves apkopojums! Piedāvājam

svaigu un vienreizēju *Raw Bar*, kura šefs Edgars divpadsmit gadus ir strādājis tikai ar *seafood* (austerēm, gliemežiem u.c. jūras gardumiem) Manhatenā! *Raw Bar* ir arī manas pašas „vājība”, jo labas austeres ar šampanieti ne ar ko citu neaizstāsi! Mūsu šefpavārs *Dino Castri* ir no Itālijas reģiona *Puglia* un iepriekš strādājis ar tik labi pazīstamām personībām, kā *Jean Georges* un *Lidia Bastianich* Viņš ir pavārs ar radošu dvēseli, un katru nedēļu man ir iespēja nogaršot visneieedomājamākos ēdienus, sākot ar salātiem un beidzot ar desertiem. Tiem, kas mazliet pārzina šo industriju, varu pieminēt, ka

pārtika, ko mēs iepērkam, nāk no ļoti pazīstamām kompānijām Ņujorkā (*Buon Italia, Riviera, Chef's Warehouse* u.c.). Austeru un zivju kompānija *Wild Edibles* nodrošina saviem pircējiem 24 stundu lomu - viss ir ļoti, ļoti sveaigs!

Kādi tavi nākotnes plāni un cerības?

MEZINI ir mans pirmais bērniņš un lolojums. Plāni jau ir lieli, un ceru, ka ar Dieva palīdzību tie īstenosies.

Daži vārdi apmeklētājiem!

Esiet mīļi gaidīti, nāciet paši un aiciniet draugus! Ceru, ka jums patiks restorāna gaisotne un gardā maltīte! Ja jums būs kādi ieteikumi, lūdzu, droši iesakiet, ar prieku uzklaušīšu!

Agnese, pateicos par sarunu un novēlu restorānam MEZINI daudz apmeklētāju!

Informācija apmeklētājiem:

Restorāns atrodas 492 5th Ave, Brooklyn, NY 11215 ; Tālrunis 718-382-2900; mājas lapa www.MeziniNY.com; Facebook lapa.

DĀVANA tautiešiem!
Jūnijā un jūlijā latviešiem, kas apmeklēs restorānu pirmo reizi, viens dzēriens vai deserts bez maksas! Ir jāatsaucas uz www.LatvianUSA.com vai avīzi *Laiks!*
Ilona Vilciņa,
LatvianUSA.com